שלטון החוק במדינה חזקה

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

תפיסה צרה ותפיסה רחבה של שלטון החוק

תורת המשפט מבחינה בין תפיסה צרה (thin) לבין תפיסה רחבה (thick) של שלטון החוק. התפיסה הצרה דורשת שהמדינה תפעל באמצעות חוקים כלליים, פומביים, צופי פני עתיד ויציבים, המופעלים על ידי בתי משפט עצמאיים, ושעובדי הציבור עצמם יהיו כפופים לחוק. התפיסה הרחבה מוסיפה דרישות מהותיות, כגון דמוקרטיה, הגנה על זכויות יסוד ועיתונות חופשית. סינגפור עומדת בתפיסה הצרה במידה גבוהה מאוד. יחסה לתפיסה הרחבה שנוי במחלוקת.

משפטנים סינגפורים עצמם התמודדו עם ההבחנה הזו בגלוי. נשיא בית המשפט העליון לשעבר Chan Sek Keong טען שבתי המשפט מגשימים את שלטון החוק בתוך המסגרת החוקתית שהפרלמנט יוצר.[1] מבקרים כמו Jothie Rajah תיארו את המודל הסינגפורי כ"שלטון חוק אוטוריטרי" (authoritarian rule of law), שבו החוק משמש הן להענקת לגיטימציה לכוח המדינה והן לריסונו.[2] עבור מרכז פיננסי לוויכוח יש חשיבות מעשית. משקיעים צריכים להחליט אם התכונות שהתפיסה הצרה מודדת יישארו יציבות במערכת שאינה עומדת במלואה בתפיסה הרחבה.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

ביקורת שיפוטית וגבולות שיקול הדעת של הרשות המבצעת

בתי המשפט של סינגפור עמדו על סמכותם לבקר את חוקיות פעולות הרשות המבצעת. ההיסטוריה של עמידה זו מאלפת. בפרשת *Chng Suan Tze v Minister for Home Affairs*, שהוכרעה ב־8 בדצמבר 1988, פסק בית המשפט לערעורים (Court of Appeal) ששיקול הדעת של הנשיא ושל השר לעצור אנשים מכוח חוק הביטחון הפנימי (Internal Security Act) כפוף למבחן אובייקטיבי, ולכן נתון לביקורת של בתי המשפט. הוא קבע שהרעיון של שיקול דעת סובייקטיבי או בלתי מוגבל סותר את שלטון החוק. הפרלמנט הגיב בתוך שבועות. סעיף 149(3) חדש בחוקה, שנכנס לתוקף ב־27 בינואר 1989, ותיקונים לחוק הביטחון הפנימי, שנכנסו לתוקף ב־30 בינואר 1989, החזירו את המצב הקודם על כנו והגבילו את הביקורת השיפוטית על מעצרים לשאלות של סדרי דין.[3]

הפרשה מראה את שני צדדיה של המערכת. בתי המשפט ניסחו עקרון חוקיות במונחים שכל בית משפט במשפט המקובל היה מכיר. לאחר מכן צמצם המחוקק, שבשליטת המפלגה השלטת, את תחולתו בתחום הביטחון הפנימי. מחוץ לתחום זה העיקרון שרד. פסקי דין מאוחרים יותר של בית המשפט לערעורים הסתמכו עליו כדי לבקר הפעלה של סמכויות סטטוטוריות של מעצר ושל מינהל. עבור גורמים מסחריים, הנקודה החשובה היא שהביקורת על שיקול הדעת המינהלי נותרה זמינה בתחומים הנוגעים להם, כגון רישוי, מיסוי ורכש, גם אם רק לעיתים נדירות משתמשים בה נגד הרגולטור הפיננסי.

לשון הרע, ביזיון בית המשפט ופרסומים כוזבים ברשת

גבולות המודל הסינגפורי בולטים במיוחד בדינים החלים על הדיבור הציבורי. מנהיגים פוליטיים הגישו תביעות לשון הרע נגד פוליטיקאים מהאופוזיציה ונגד מבקרים. משקיפים מציינים את תדירותן של תביעות כאלה כאחד הגורמים לדומיננטיות של המפלגה השלטת.[4] חוק מינהל המשפט (הגנה) (Administration of Justice (Protection) Act 2016) קודד את דיני ביזיון בית המשפט, לרבות העבירה של השמצת מערכת המשפט (scandalising the judiciary).[5] החוק להגנה מפני פרסומים כוזבים ומניפולציות ברשת (Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act), שהתקבל ב־8 במאי 2019 ברוב של 72 מול 9 ונכנס לתוקף ב־2 באוקטובר 2019, מתיר לשרים להורות על תיקון או הסרה של אמירות ברשת שלדעתם הן כוזבות. מי שנפגע צריך לפנות תחילה לשר בבקשה לשנות או לבטל את ההוראה, ורק לאחר מכן רשאי לפנות לבית המשפט הגבוה (High Court).[6]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

חוקים אלה אינם נוגעים לאכיפת חוזים מסחריים. הם מעצבים את הסביבה שבה העיתונות, האקדמיה והחברה האזרחית דנות במדינה, לרבות בהתנהלות הממשלה בענייני כלכלה. מרכז פיננסי תלוי במידע לא פחות מאשר בבתי משפט. איכות הדיון הציבורי בשעוריות בנקאיות, בכשלים רגולטוריים ובחברות הקשורות למדינה היא אחד הערוצים שבהם מתגלות טעויות ומתוקנות. בסינגפור תפקיד זה צר יותר מאשר בז'נבה או בלונדון. התגובה הרשמית לפרשת הלבנת ההון של 2023 באה בעיקר בדרך של הודעות ממשלה, תשובות בפרלמנט והליכים בבית המשפט.

מדוע מפלגה דומיננטית מקבלת את מרות החוק

החידה המרכזית נותרה בעינה. מפלגת הפעולה העממית (PAP) שולטת מאז 1959. בבחירות הכלליות שנערכו ב־3 במאי 2025 זכתה ב־87 מתוך 97 המושבים הנבחרים, עם 65.57 אחוזים מהקולות.[7] ממשלה בעלת רוב כזה יכולה לתקן את רוב הוראות החוקה בקולותיה שלה. ובכל זאת היא שמרה על מערכת משפט המכריעה בתיקים מסחריים ומינהליים באופן עצמאי, ועל רשות לאכיפת חוקי השחיתות שהעמידה לדין את שריה שלה.

ההסבר טמון במידה רבה באסטרטגיה הכלכלית של המדינה. מדינה קטנה ללא משאבי טבע תלויה בהון זר, בחברות זרות ובכישרונות מחו"ל. גורמים אלה זקוקים לדין צפוי ולפקידים ישרים, ויכולים לעזוב אם אינם מוצאים אותם. דור המנהיגים המייסד הסיק את המסקנה הזו במפורש, ובנה את הלגיטימיות של המדינה על הישגים, שממשל נקי ודין אמין הם חלק מהם. Lee Kuan Yew תיאר בזיכרונותיו את המאבק בשחיתות כתנאי להישרדות.[8] המדיניות של תשלום משכורות לשרים ולבכירים בשירות הציבורי לפי אמות מידה של המגזר הפרטי, שהממשלה הצדיקה כהגנה מפני שחיתות, שייכת לאותו היגיון. שרים בסינגפור הם מהפוליטיקאים בעלי השכר הגבוה ביותר בעולם.[9]

הסבר שני טמון באינטרס העצמי של מפלגה דומיננטית בעלת אופק ארוך. שחיתות בתוך המפלגה השלטת הייתה מאיימת על בסיס הבוחרים שלה ועל טענתה שהיא משלה טוב יותר מכל חלופה. העמדת שרים לדין, כואבת ככל שתהיה בטווח הקצר, מגינה על הנכס המרכזי של המפלגה: המוניטין שלה ביושרה. אותו היגיון מסביר מדוע בתי המשפט נותרים חופשיים להכריע בתיקים מסחריים. האמינות שלהם משרתת את האסטרטגיה של המדינה. הגבולות של הביקורת השיפוטית בתחומים רגישים, לעומת זאת, נקבעים בגלוי בחקיקה, שעליה הפרלמנט חייב לתת את הדין.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

למודל יש נקודת תורפה. שלטון החוק בו תלוי במידה רבה במחויבות המתמשכת של ההנהגה הפוליטית, שכן המגבלות הפורמליות על הנהגה זו חלשות יותר מאשר בדמוקרטיה פדרלית עם הצבעות עם ישירות. עד כה לא הייתה למשקיעים סיבה לפקפק במחויבות זו, שכן העברות השלטון מ־Lee Kuan Yew אל Goh Chok Tong, Lee Hsien Loong ו־Lawrence Wong שמרו עליה. פרק K.VI בוחן עד כמה ניתן לצפות שהמודל יחזיק מעמד עד 2035.

יושרה תחת לחץ

השנים מאז 2023 העמידו את המערכת במבחן בכמה חזיתות בבת אחת. העמדתו לדין של שר, פרשת הלבנת ההון שבה היו מעורבים נכסים בשווי של כשלושה מיליארד דולר סינגפורי, והעיצומים שהטילה רשות המוניטרית של סינגפור (Monetary Authority of Singapore, MAS) על תשעה מוסדות פיננסיים ביולי 2025 חשפו כולם חולשות.[10] הם גם הראו מוסדות שהגיבו באמצעות חקירה, העמדה לדין ובתי המשפט. כל עשרת הנאשמים בפרשת הלבנת ההון הורשעו ומסרו נכסים בשווי של כ־944 מיליון דולר סינגפורי.[11] פרק E.VI בוחן את הפרשה, את השלכותיה על הבנקים ואת העיצומים של יולי 2025.

לא כל פרשה הסתיימה באופן שהניח את דעת המשקיפים. בפרשת Keppel, שנבעה משוחד ששילמה בברזיל חברה בת של קבוצה סינגפורית הקשורה למדינה, סגרה הלשכה את חקירתה ב־2023 מחוסר ראיות מספיקות, ובמקום העמדה לדין הוציאה אזהרות לשישה עובדים לשעבר.[12] ההחלטה זכתה לביקורת בפרלמנט ובעיתונות, משום שהקבוצה הודתה במתן השוחד בהליכים בחו"ל. פרק H.V דן בפרשה יחד עם הסדרי דחיית ההעמדה לדין (deferred prosecution agreements) ועם האחריות הפלילית של תאגידים בסינגפור. לצורך הטיעון הנוכחי, הפרשה מסמנת את הגבול החיצוני של משטר המאבק בשחיתות. כוחו טמון בשחיתות המקומית. שוחד זר שמשלמות חברות סינגפוריות באמצעות מתווכים זרים קשה יותר להעמיד לדין בבית.

הערות

1. Chan Sek Keong, "The Courts and the 'Rule of Law' in Singapore", *Singapore Journal of Legal Studies* [2012] 209–231. ↩

2. Jothie Rajah, *Authoritarian Rule of Law: Legislation, Discourse and Legitimacy in Singapore*, Cambridge, Cambridge University Press, 2012. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

3. Wikipedia, “Chng Suan Tze v Minister for Home Affairs” (נצפה בנובמבר 2026): [1988] 2 SLR(R) 525 [1988], SGCA 16, פסק דין מ־8 בדצמבר 1988; בית המשפט החיל מבחן אובייקטיבי וקבע כי “the notion of a subjective or unfettered discretion is contrary to the rule of law”. Wikipedia, “Chng Suan Tze v Minister for Home Affairs” (נצפה בנובמבר 2026): הפרלמנט חוקק תיקונים בינואר 1989 כדי לבטל את תוצאת פסק הדין; סעיף 149(3) חדש בחוקה נכנס לתוקף ב־27 בינואר 1989 והתיקונים לחוק הביטחון הפנימי ב־30 בינואר 1989, והם החזירו את הביקורת השיפוטית למצב שנקבע ב־1971 בפרשת *Lee Mau Seng*. ↩

4. Wikipedia, “Politics of Singapore” (נצפה בנובמבר 2026): “defamation lawsuits against high-profile political opponents” מצוינות כגורם מרכזי לדומיננטיות של מפלגת הפעולה העממית. ↩

5. Administration of Justice (Protection) Act 2016 (Act 19 of 2016), התקבל ב־15 באוגוסט 2016 ונכנס לתוקף ב־1 באוקטובר 2017; מקודד את דיני ביזיון בית המשפט, לרבות השמצת בית המשפט. ↩

6. Wikipedia, “Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019” (נצפה בנובמבר 2026): הצעת החוק אושרה ב־8 במאי 2019 ברוב של 72–9; בתוקף מ־2 באוקטובר 2019; “Government ministers will issue instructions to correct falsehoods through an appointed Competent Authority”; בקשה לשנות או לבטל הוראה מוגשת תחילה לשר, ובקשות “must be made within 14 days to the High Court”. ↩

7. Wikipedia, “2025 Singaporean general election” (נצפה בנובמבר 2026): הבחירות נערכו ב־3 במאי 2025; ה־PAP זכתה ב־87 מתוך 97 מושבים עם 65.57% מהקולות; מפלגת הפועלים (Workers’ Party) שמרה על עשרת מושביה. Wikipedia, “Politics of Singapore” (נצפה בנובמבר 2026): סינגפור “governed by the People’s Action Party (PAP) since 1959”. ↩

8. Lee Kuan Yew, *From Third World to First: The Singapore Story 1965–2000*, Singapore, Times Editions, 2000, הפרק “Keeping the Government Clean”. ↩

9. Wikipedia, “Politics of Singapore” (נצפה בנובמבר 2026): “Ministers in Singapore are the highest paid politicians in the world, receiving a 60% salary raise in 2007”; ועדה לבחינת שכרם של פוליטיקאים מונתה ב־2011. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

10. Wikipedia, "2023 Singapore money laundering case" (נצפה בנובמבר 2026): נכסים "worth 3 billion SGD"; רשות המוניטרית של סינגפור "imposes S$27.45 million in penalties on nine financial institutions" בגין הפרות של דיני איסור הלבנת הון הקשורות לפרשה (יולי 2025). ↩

11. Wikipedia, "2023 Singapore money laundering case" (נצפה בנובמבר 2026): כל עשרת הנאשמים הורשעו; עונשים של כ־13 עד 17 חודשים; סך של 944 מיליון דולר סינגפורי ($S) נמסר על ידי עשרת המורשעים. ↩

12. Wikipedia, "Corruption in Singapore" (נצפה בנובמבר 2026): בפרשת Keppel סגרה ה־CPIB את חקירתה ב־2023 מחוסר ראיות מספיקות, ושישה עובדים לשעבר קיבלו אזהרות במקום העמדה לדין. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.